

Poznáte slovné spojenie *širinu-marinu*?

Napísanie tohto príspevku podnietila záujemkyňa o informácie súvisiace s významom, územným rozšírením a prípadne i pôvodom menej známeho a pravdepodobne zemepisne ukotveného slovného spojenia *širinu-marinu*.

Na základe skúseností z nárečových výskumov a existujúcich dokladov možno konštatovať, že expresívne slovné spojenie *širinu-marinu* (písané aj bez spojovníka *širinu marinu*) je rozšírené, dobre známe a značne živé najmä v Piešťanoch a širšom okolí. Ako však ukazujú viaceré zistené autentické doklady z každodennej komunikácie a z rôznych dostupných médií, jeho výskyt možno oprávnené predpokladať aj na väčšej oblasti, prinajmenšom na časti juhozápadoslovenského nárečového územia, najmä v považských a trnavských dialektoch. Pri aktuálnom masívnom využívaní sociálnych sietí a výraznom vplyve internetových médií nemožno celkom vylúčiť ani rozsiahlejší zemepisný výskyt, no naše nájdené exemplifikácie pochádzajú primárne z uvedených nárečových oblastí. Naše zdroje a doterajší výskum využívanie či výskyt tohto spojenia v iných nárečiach nepotvrdili.¹

Aj keď slovné spojenie *širinu marinu* (*širinu-marinu*) nenájdeme v žiadanom z dostupných slovníkov slovenského jazyka a ani v nárečových slovníkoch, väčšina získaných dokladov naznačuje jeho základný význam „hocijako, leďajako, ľahkomyselne, príp. lajdácky“, hoci iné doklady (porov. ďalej) svedčia aj o jeho možných odtienkoch. Tie sú často významovo totožné či veľmi blízke podobným spojeniam typu *hujbuj* (*hajbuj*), *mirnix-dirnix*, *bez ladu a skladu* a pod., ktoré sa uvádzajú aj vo viacerých slovenských výkladových slovníkoch. Napríklad výraz *huj-buj* (tiež *hujbuj* a *hajbuj*) nájdeme v Slovníku súčasného slovenského jazyka (ďalej SSSJ) ako citoslovce vo funkcii príslovkového určenia, prísudku alebo jeho mennej zložky, pričom vyjadruje rozličné aspekty bezstarostného veselia, ľahkomyselného, nerozvážneho konania: *žijú len tak hujbuj a nemyslia na zadné kolieska; tu tre-*

Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA č. 2/0126/18 Slovník slovenských nárečí. Použité názvy obcí a ich okresov uvádzame v súlade so zásadami využitými v Slovníku slovenských nárečí, t. j. podľa administratívneho členenia z r. 1948 (p. Slovník slovenských nárečí I., 1994, s. 38 – 39).

¹ Spojenie nie je bežne známe napríklad ani v severozápadoslovenských, užšie hornotrenčianskych dialektoch, konkrétne v rajeckom nárečí, kde sme v nedávnej minulosti vykonali rozsiahly nárečový výskum.

ba postupovať' rozvážne, a nie huj-buj (porov. SSSJ A – G, 2006, s. 209). V Slovníku slovenského jazyka (ďalej SSJ) figuruje tento výraz ako citoslovce vyjadrujúce neviazanú radosť, veselosť, bujnosť: *Nejeden sa v smiechu vála huj-buj* (Hviezdoslav); *len nedávno žila huj-buj* (Vajanský), t. j. ľahkomyselne, samopašne (SSJ I, 1959, s. 187). Slovník slovenských nárečí (ďalej SSN) výraz *hajbuj* zaznamenáva ako expresívnu príslovku, ktorá sa vyskytuje čiastočne v západoslovenských nárečiach vo význame „hocijako, ľahkomyselne, lajdácky“: *Hajbuj, do sveta robí* (Lukáčovce, o. Hlohovec); *Chodzí len tag hajbuj, dínom-dánom* (Bošáca, o. Trenčín; porov. SSN I, 1994, s. 534).

Výraz *mirnixdirnix* (tiež *mirnix-dirnix*) je v SSSJ predstavený ako substandardná príslovka vo význame „bez udania dôvodu, zrazu, znenazdajky“: *On si teraz len tak mirnixdirnix povie, že odchádza?; Také veci sa dnes nerobia len tak mirnix-dirnix; Šani báči na vrátnici sa usmeje, ale keď chcem len tak mirnix-dirnix prekĺznuť, tvár mu sprísnie* (porov. SSSJ M – N, 2015, s. 282).

V niektorých slovníkoch môžeme nájsť aj opisovanému výrazu významovo podobné spojenie *bez ladu a skladu*. Uvádzajú ho napríklad Krátky slovník slovenského jazyka (ďalej KSSJ) a SSSJ H – L (2011) pri podstatnom mene *lad* ako frazeologické spojenie *bez ladu (a skladu)*, t. j. „neusporiadane“ (KSSJ, 2003, s. 288), príp. „v stave bez poriadku, bez súladu, neusporiadane“: *poznámky spísané bez ladu a skladu; nahádže šaty bez ladu a skladu do kufra* (porov. SSSJ H – L, 2011, s. 891). V SSN je spojenie *robiť bez ladu a skladu* pochádzajúce z Pucova v okrese Dolný Kubín vyložené vo význame „robiť (niečo) neporiadne, neusporiadane“ (SSN II, 2006, s. 9).

Množstvo dokladov na predstavovaný výraz vo funkcii príslovkového určenia a s rozmanitými jemnými rozdielmi vo význame nachádzame (a možno ich doložiť) z každodennej živej komunikácie z Piešťan a okolitých obcí, napr. *Hladali zme ich širinu-marinu* (Kočín, o. Piešťany) – „všade, kade-tade, kdekade“; *Drevo sa nehádže len tak širinu marinu!* (Malé Orvište, o. Piešťany) – „ledabolo, nedbanlivo“; *Rozhadzujú penáže širinu marinu* (Piešťany) – „(míňajú) na hocičo; bez uváženia, nehospodárne“; *Dzecká za ním ucekali širinu marinu* (Šípkové, o. Piešťany), *Behal po téj hrackej širinu marinu* (Šterusy, o. Piešťany) – „bez rozmyslu; po rôznych (neurčitých) miestach, kade-tade“; *Já som vidzel, jak sa tam ľudzá mrvá širinu marinu* (Krakovany, o. Piešťany) – „jeden cez druhého, hocijako, chaoticky“.

O rozšírení výrazu *širinu marinu* v naznačenej (piešťanskej i trnavskej) oblasti a o fakte, že toto spojenie je skutočne používané a živé, svedčia doklady pochádzajúce nielen z autopsie, ale aj z lokálnych časopisov či týždenníkov, sociálnych sietí a pod., ktoré zároveň dokumentujú a presvedčivo dokladajú niekoľko jemných významových odtienkov opisovaného spojenia.²

V Piešťanskom týždenníku (regionálnych novinách mesta Piešťany) nachádzame v blogu hudobníka a člena známej piešťanskej skupiny Slniečko Petra Remiša predstavované spojenie hneď dvakrát – v nadpise článku a vo vlastnom texte: *A potom už môžete fičať širinu-marinu až do rodných Ratnoviec.* (Blog Petra Remiša: Širinu-marinu. Piešťanský týždenník, 9. 9. 2010); na tomto mieste ho vnímame v dvoch možných významoch: „1. bez prípravy, bez naplánovania, hocijako 2. slobodne, neobmedzene, nezávisle“.

V internetovom článku z Trnavských novín (5. 4. 2006) pod nadpisom *Voda zurčala „širinu-marinu“* nasleduje text: ... *správkyňa musí pripočítať aj peniaze na úhradu pitnej vody, ktorá vytekla len tak širinu-marinu medzi hroby* (<https://mytrnava.sme.sk/c/2658524/voda-zurcala-sirinu-marinu.html>). Z uvedenej výpovede vyplýva význam spojenia, ktorý môžeme aj v tomto prípade chápať dvojako: „1. (voda vytekla) bez kontroly, nadarmo, navnívoč, nazmar“, prípadne „2. hocijako, kade-tade, bezbreho, na všetky strany“.

V Piešťanskom denníku (internetovom vydaní Piešťanského týždenníka) z 12. 12. 2018 nájdeme nasledujúci text: *Keby len listie, ale sú tam aj vrecia s odpadom, odpadky širinu marinu, tam to nikto neupratuje*, ktorý potvrdzuje význam „bez usporiadania, chaoticky; doširoka, na všetky strany (napr. o niečom rozhádzanom, pohádzanom)“.

V časti textu uverejneného na Facebooku Divadla HAAF autori píšu: ... *už 1. 8. v Piešťanoch si zatancujeme a zahráme na širinu marinu na bárskom (marína – písané s kvantitou, pozn. MS), t. j. „hocijako, bez priprav; improvizované“.*

Na FunBlogu v stati *Ťažký život CPčkárký – Trnafačina* čítame: *Prechodzili so mnou širinu marinu po trnafskom kraji, korzúvali so mnou po námesci, navštívili dzedzinské šenky, jarmočné zábavy a mulatívačky.*

² Uvedené doklady získané väčšinou z internetových zdrojov (najmä z archívov lokálnych novín a týždenníkov, facebookových stránok, blogov rádií, stránok firiem a pod.) slúžia iba ako ilustrácia množstva výskytov opisovaného spojenia v živej komunikácii, preto ich pôvod či zdroj uvádzame iba orientačne za jednotlivými ukážkami (úryvkami) z textov. V použitej literatúre ich neuvádzame.

Z výpovede vyplýva, že zúčastnení chodili „1. bez prípravy, hocijako“, príp. „2. bez naplánovania, živelne; krížom-krážom, všetkými smermi“ a pod.

Používateľ Facebooku nedávno (23. 2. 2025) o podmienkach parkovania v jednom z lyžiarskych stredísk napísal: *Síce na úvod trošku rozpaky, prístupová cesta typicky slovensky v dezolátom stave, parkovanie širinu-marinu na lúkach popri detskej zjazdovke*. Autor textu chcel zdôrazniť, že parkoval „1. hocikde, kdekoľvek“, ale aj že „2. (autá parkovali) chaoticky, bez náležitého poriadku; na širokej ploche, krížom-krážom“.

Opisované spojenie nájdeme aj v recepte napísanom v značne uvoľnenom štýle s prvkami nárečia: *Do formy daj papier masťný (ne od opalovacieho krému!) a vtieraný mindár vykydni dovnútra. Udžabeš ten mindár, aby sa ti to páčilo (môžeš aj širinu-marinu, a šag čo!) a dáš do rúry piecť* (Facebook, Recepty, 26. 7. 2023) – v tomto prípade to značí „hocijako, bez (náležitého) usporiadania, akokoľvek“.

Na internetovej stránke (Heureka) môžeme nájsť takýto opis: *Podstavec je dosť pod košom, čo spôsobuje, že lopta hodená do koša sa od neho odráža „širinu-marinu“, takže máte čo robiť ešte na doladovaní*, t. j. lopta sa odráža „1. hocijako, nekontrolovane 2. na všetky strany; na akékoľvek miesto, hocikam“.

V Trnavskom hlase (z 23. 4. 2018) je v športovom článku pod nadpisom *V Dolných Orešanoch horela tráva* táto veta: *Ozaj, že sme horeli, lebo lopty nám do šestnástky lietali širinu marinu*; t. j. „1. hocijako, všelijako, neplánovane, nekontrolovane ap.“ alebo „2. na všetky strany; kdekoľvek, na akékoľvek miesto“.

Aj nárečové doklady z Kartotéky Slovníka slovenských nárečí (ďalej KSSN) v Jazykovednom ústave Ľ. Štúra, napríklad: *Jedzini sin odešov širinu-marinu* (Červeník, o. Hlohovec) s vysvetlením „odišiel do širého sveta“, resp. „odišiel cestou-nejestou, odišiel niekam (na bližšie neurčené miesto)“ a *Mléko sa z hrotka lélo širínú-marinú* (Skalica), t. j. „vytekalo prúdom, nekontrolovane (naširoko-naďaleko)“, podporujú doteraz uvedené významy predstavovaného slovného zvratu.

V opisovaných súvislostiach stojí sa zmienku i nárečové slovo *manina*, ktoré je zvukovo i graficky blízke výrazu *marina* a má význam „neschodné miesto, bezcestie“: *Ít maninú* (Hlboké, o. Senica; Kuchyňa, o. Malacky),

t. j. „cestou-necestou, krížom-krážom“ (KSSN); *Došlo aj k potíce a mohli utekať potom domú vedľajšíma cestama, polem – maňinú* (Kuchyňa, o. Malacky); *Išli sme maňinú* (Stráže nad Myjavou, o. Senica; porov. SSN II, 2006, s. 121). Nie je vylúčené, že takto použité nárečové lexéma môže evokovať významovú súvislosť s výrazom *marína*.

Záver

Nespisovné expresívne slovné spojenie *širinu-marinu* má na základe nášho poznania a predstavených – poväčšine nárečových – dokladov vo forme príslovky (či príslovkového určenia) minimálne nasledujúce významy³:

1. (niečo sa deje, koná) nekontrolovane, hocijako, živelne; ledabolo, ne-dbanlivo, lajdácky;
2. (niečo prebieha) nadarmo, navnivoč, nazmar;
3. (opisovaný dej prebieha) hocijako, bez príprav, neplánovane, improvi-zovane; slobodne, neobmedzene;
4. (niečo je pohádzané, rozhodené, umiestnené, rozliate a pod.) bez ná-ležitého poriadku, bez usporiadania, hocijako, chaoticky; všade, bezbreho, hocikde, kade-tade, na všetky strany, doširoka, široko-d'aleko ap.;
5. (míňať peniaze, majetok ap.) na hocičo, bez uváženia; nehospodárne;
6. (behať, pobeovať, lietať) bez rozmyslu; po neurčitých miestach, ka-de-tade;
7. (niečo vykonávať) jeden cez druhého, hocijako; chaoticky.

Dostupné doklady ukazujú na rozšírenie tohto spojenia primárne na juhozáposlovenskom nárečovom území, prevažne v považskom (pieš-ťanskom) a trnavskom nárečí, s presahom do nárečovej oblasti Záhoria, no najmä účinkom a vplyvom sociálnych sietí či internetových médií ne-možno vylúčiť ani jeho širší výskyt. Dôkaz o rozšírení opisovaného spoje-nia v časti záhorských dialektov prinášajú napríklad aj informátori z obce Hlboké (o. Senica), kde poznajú tento výraz predovšetkým v nasledujú-cich troch významoch: 1. široko-d'aleko, naširoko 2. doďaleka, do nezná-ma a 3. na všetky strany, krížom-krážom. Možno sa domnievať, že pô-vodný význam tu súvisí s rozliatou vodou (po šírine, naširoko, bezbreho),

³ Pri hlbšej analýze a dostatočnom množstve nájdeného a doloženého materiálu by bolo pravde-podobne možné podať presnejšie významové členenie opisovaného spojenia (príp. i niektoré z vý-znamov zlúčiť).

prenesene potom s niečím, čo je (na väčšej ploche) rozsypané, rozhádzané, rozrastené (napr. burina).

Ďalšiu dôležitú informáciu o výskyte a príp. aj o eventúálnom pôvode slova *širina* prináša zistenie z moravských nárečí, susediacich s priľahlou časťou opísaných nárečových území na Slovensku. Fakt, že slovo *širina* v podobe *širina* poznajú aj na Morave, dokladá samostatné heslo v Dialektickom slovníku moravskom s náležitými exemplifikáciami: „*Voda po cestě tékla širínú. Dyž nese volom, trúsí seno širínú* (dol.). *Před Jurím sa pase širínú* (kde kdo chce), *a’le po Jurím každý na svém, po žatvách sa zas pase širínú* (Dob.).“ (porov. Dialektický slovník moravský, 1906, s. 423).⁴

Pôvod predstaveného príslovkového slovného spojenia nie je zatiaľ presvedčivo vysvetlený, možno sa len domnievať, že ide o významové prepojenie a asociáciu so slovami *širy* „rozprestierajúci sa doširoka, priestranný, rozľahlý, široký“, príp. *širina* „rozľahlý priestor, širava“, t. j. akoby niečo neuchopiteľné či nekontrolované, bezmedzne rozľahlé ap. Takúto úvahu nepriamo podporuje i nárečová príslovka *širínú* doložená z obce Bošáca v okrese Trenčín s významom „bez zábran, po celej šírke“ a exemplifikáciu: *husí pase širínú* (Kollárová, 2021, s. 93).

Rýmujúca sa druhá časť tohto spojenia *marinu* veľmi pravdepodobne len signalizuje jeho expresivitu, a to pomocou opakovania (časti) slova. Nemožno však vylúčiť, že pôvodne mala aj plnohodnotnejší vlastný význam, napr. ako privlastňovacie adjektívum od vlastného mena Mara, ktoré v nárečových prejavoch môže odkazovať na svätú Máriu (porov. frazeologické spojenie *prepiů bi aj svatej Márie štíap* z Pukanca v okrese Levice s významom „veľa míňa za alkohol“).

Komponent *marina* nás podnecuje predostrieť i ďalšiu zaujímavú úvahu o súvislosti tohto slova s lexémou *more* (porov. heslo *marína* v SSSJ, M – N, s. 91 – 92), keďže primárne sa výraz *širinu marinu* používal v súvislosti s vodou.

V každom prípade však lexéma *širinu* je pridaním výrazu *marinu* eufonicky zvýraznená (a ozvláštnená), pričom výsledné spojenie pôsobí takmer

⁴ Slovník je prístupný aj v elektronickej podobe na [chrome-extension://efaidnbmnmbpcajpcglclefindmkaj/https://ia801306.us.archive.org/21/items/dialektickslov00bartuoft/dialektickslov00bartuoft.pdf](https://efaidnbmnmbpcajpcglclefindmkaj/https://ia801306.us.archive.org/21/items/dialektickslov00bartuoft/dialektickslov00bartuoft.pdf).

ako slovná hra, čím sa zdôrazňuje jeho expresívnosť podobne ako pri vyššie uvedených výrazoch *mirnix-dirnix*, *hujbuj*, *hajbuj* či *bez ladu a skladu*.

Miloslav Smatana
Jazykovedný ústav L. Štúra SAV, v. v. i.

LITERATÚRA

Dialektický slovník moravský. Sestavil: František Bartoš. Praha: Česká akademie císaře Františka Jozefa pro vědy, slovesnost a umění, 1905 – 1906. 566 s.

Kartotéka Slovníka slovenských nářečí Jazykovedného ústavu Ludovíta Štúra SAV, v. v. i.

KOLLÁROVÁ, Magdaléna: Jako viprávame v Bošáci. Bošáca: 2021. 121 s. ISBN: 978-80-570-3454-4.

Krátky slovník slovenského jazyka. Red. J. Kačala – M. Pisárčiková – M. Považaj. 4., doplnené a upravené vydanie. Bratislava: Veda 2003. 985 s. ISBN 80-224-0750-X.

Slovník slovenského jazyka. I. A – K. Red. Š. Peciar. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1959. 815 s.

Slovník slovenských nářečí. I. A – K. Ved. red. I. Ripka. Bratislava: Veda 1994. 936 s. ISBN 80-224-0183-8.

Slovník slovenských nářečí. II. L – P (povzchádzať). Red. A. Ferenčíková – I. Ripka. Bratislava: Veda 2006. 1066 s. ISBN 80-224-0183-8.

Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G. (1. zv.). Red. K. Buzássyová – A. Jarošová. Bratislava: Veda 2006. 1134 s. ISBN 978-80-224-0932-4.

Slovník súčasného slovenského jazyka. H – L. (2. zv.). Red. A. Jarošová – K. Buzássyová. Bratislava: Veda 2011. 1087 s. ISBN 978-80-224-1172-1.

Slovník súčasného slovenského jazyka. M – N. (3. zv.). Red. A. Jarošová – K. Buzássyová. Bratislava: Veda 2015. 1100 s. ISBN 978-80-224-1485-2.